

הכנסת
מרכז המחקר והמידע

כ"ו בתמוז תשע"ח

9 ביולי 2018

ציון יום האזרחים הוותיקים בכנסת – חומר רקע לדיון בוועדת העלייה, הקליטה והתפוצות

מסמך זה נכתב לבקשת חבר הכנסת אברהם נגוסה, יושב-ראש ועדת העלייה, הקליטה והתפוצות, לקראת דיון בוועדה לציון יום האזרחים הוותיקים בכנסת. במסמך מוצגים כמה נתונים על עולים שהם אזרחים ותיקים.

במסמך זה, המונח "אזרחים ותיקים" משמעו אזרחים שגילם 65 ומעלה; חלק מהם עדיין בגיל העבודה, שכן גיל הפרישה לגברים הוא 67.¹

נתונים על אזרחים ותיקים שעלו לישראל בשנת 2017

על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה (להלן: למ"ס), בשנת 2017 עלו לישראל 3,625 אזרחים ותיקים, שהם 14% בכלל העולים לישראל בשנה זו (שמספרם היה 26,357). כמחצית מהם היו גברים (1,721 עולים, 47% בכלל העולים) וכמחציתם – נשים (1,904 עולות, כ-53% בכלל העולים).² שיעור האזרחים ותיקים בקרב אוכלוסיית העולים בשנה זו זהה לשיעורם בשנת 2016.³

טבלה 1: אזרחים ותיקים שעלו בשנת 2017, לפי ארצות מוצא עיקריות⁴

שיעור בכלל העולים	מספר עולים שהם אזרחים ותיקים	ארץ מגורים אחרונה
28%	1,011	רוסיה
20%	717	אוקראינה
17%	628	צרפת
10%	349	ארצות הברית

על פי הנתונים בטבלה בשנת 2017 כמעט מחצית העולים שהם אזרחים ותיקים הגיעו לישראל ממדינות דוברות רוסית (רוסיה, אוקראינה ומדינות נוספות שהשפה המדוברת בהן היא רוסית אשר לא נכללו בטבלה), ומספר

¹ נציין כי בחוק האזרחים הוותיקים, תש"ן-1989 (סעיף 1), מוגדר אזרח ותיק כתושב ישראל שהגיע לגיל הפרישה כמשמעותו בחוק גיל הפרישה, התשס"ד-2004 (סעיפים 3 ו-4). במועד כתיבת המסמך גיל הפרישה הוא 62 לנשים ו-67 לגברים, והגיל שבו אפשר לחייב אדם לפרוש הוא 67 – לבני שני המינים. כאמור, במסמך זה יינקט המונח "אזרחים ותיקים" במשמעות של אזרחים שגילם 65 ומעלה, ללא תלות בגיל הפרישה החוקי.

² למ"ס, אילת קסטרו-כהן, גף עלייה והגירה בינלאומית, תחום דמוגרפיה, אגף דמוגרפיה ומפקד, דוא"ל, 4 ביולי 2018.

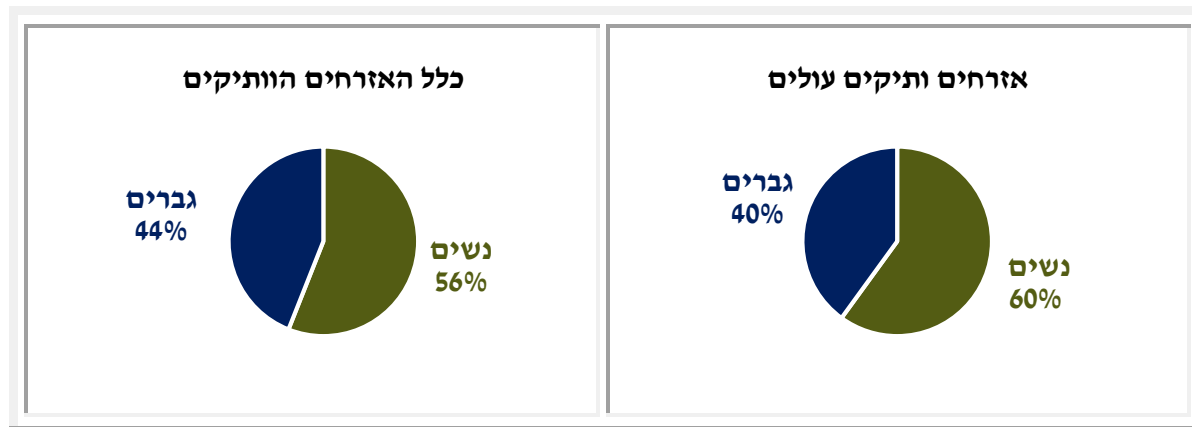
³ למ"ס, עלייה לישראל, נתונים נבחרים – 2016. בשנת 2016 הגיעו לישראל 25,977 עולים ו-3,642 מהם היו אזרחים ותיקים.

⁴ למ"ס, אילת קסטרו-כהן, גף עלייה והגירה בינלאומית, תחום דמוגרפיה, אגף דמוגרפיה ומפקד, דוא"ל, 4 ביולי 2018.

גדול של בני אוכלוסייה זו עלה גם מצרפת ומארצות הברית. מכל אחת מהמדינות האחרות שמהן הגיעו העולים עלו פחות מ-100 עולים.

תמונת מצב – אזרחים ותיקים שעלו לישראל בשנים 1990–2017

תרשים 1: אזרחים ותיקים שעלו לישראל בשנים 1990–2017 וכלל האזרחים הוותיקים בישראל, לפי מגדר⁵

מנתונים אלו אפשר לראות כי שיעור הנשים בכלל האזרחים הוותיקים שעלו לישראל בשנים 1990–2017 הוא 60%, שיעור גבוה במעט משיעור הנשים בכלל האזרחים הוותיקים בישראל (56%).

טבלה 2: אזרחים ותיקים שעלו לישראל בשנים 1990–2017 לפי ארצות מוצא עיקריות⁶

שיעור בכלל האזרחים הוותיקים העולים	מספר האזרחים הוותיקים שעלו בשנים 2017–1990	ארץ מגורים אחרונה
82%	186,665	ברית המועצות לשעבר
3%	6,653	אתיופיה
2%	5,086	ארצות הברית וקנדה
1%	2,343	צרפת
12%	27,292	ארצות מוצא אחרות
100%	228,039	סך הכול

⁵ ליאת רכבי, ראש תחום אומדני אוכלוסייה, למ"ס, דוא"ל, 5 ביולי 2018.

⁶ ש.ם.

מבט על עולי ברית המועצות לשעבר

על פי נתוני הטבלה, כ-80% מהאזרחים הוותיקים שעלו לישראל מאז 1990 הגיעו ממדינות ברית המועצות לשעבר. בטבלה 3 להלן יוצגו הרשויות העיקריות שבהן התגוררו (עד שנת 2015) אזרחים ותיקים שעלו ממדינות אלו. בטבלה נכללות רשויות שבהן התגוררו 4,000 אזרחים ותיקים או יותר.

טבלה 3: אזרחים ותיקים יוצאי ברית המועצות לשעבר, לפי יישובי מגורים עיקריים, 2015⁷

מספר אזרחים ותיקים שעלו מברית המועצות לשעבר (באלפים)	רשות מקומית
13.7	חיפה
13.3	אשדוד
11.7	באר שבע
8.9	בת ים
8.7	אשקלון
8.6	נתניה
7.5	פתח תקווה
7.2	ירושלים
7.1	ראשון לציון
5	תל אביב-יפו
4.6	חולון
4.3	נצרת עילית
4	חדרה

על פי נתוני הטבלה, היישובים העיקריים שבהם מתגוררים אזרחים ותיקים יוצאי מדינות חבר העמים הם חיפה, אשדוד ובאר שבע.

מבט על אזרחים ותיקים יוצאי אתיופיה

כאמור, על פי נתוני למ"ס, שרוכזו בעבור מרכז המחקר והמידע של הכנסת לקראת הדיון, בסוף 2017 חיו בישראל 6,653 אזרחים ותיקים שעלו מאתיופיה בשנים 1990–2017.⁸ כמו כן, על פי נתוני למ"ס, בסוף שנת 2016 חיו בישראל כ-8,800 אזרחים ותיקים יוצאי אתיופיה (כ-6% בכלל יוצאי אתיופיה שחיו בישראל בשנה

⁷ למ"ס, אוכלוסיית עולי בריה"מ (לשעבר) 1990+ ביישובים עירוניים יהודיים לפי קבוצות גיל – סוף 2015.

⁸ ליאת רכבי, ראש תחום אומדני אוכלוסייה, למ"ס, דוא"ל, 5 ביולי 2018.

זו); על פי נתוני הלמ"ס, הרשות המקומית שבה המספר הגדול ביותר של יוצאי אתיופיה היא נתניה (כ-750 אזרחים ותיקים יוצאי אתיופיה); רשויות אחרות שבהן מספר רב יחסית של אזרחים ותיקים יוצאי אתיופיה הן אשדוד, אשקלון, באר שבע, חדרה, ראשון לציון, ורחובות – בכל אחת מהן התגוררו 450–480 מבני אוכלוסייה זו.⁹

תחולת העוני בקרב עולים שהם אזרחים ותיקים

על פי נתוני המוסד לביטוח לאומי לשנת 2016, **תחולת העוני** (שיעור האוכלוסייה שנמצאת מתחת לקו העוני) **בקרב אזרחים ותיקים עולים הייתה גדולה מתחולת העוני בקרב כלל האזרחים הוותיקים בישראל** (20.2% בקרב עולים, לעומת 16.7% בקרב כלל האזרחים הוותיקים). בשנה זו היו בישראל כ-51,000 אזרחים ותיקים עולים מתחת לקו העוני.¹⁰

כתיבה: ד"ר נורית יכימוביץ כהן

אישור: אורלי אלמגור לוטן, ראש צוות

עריכה לשונית: מערכת דברי הכנסת

⁹ ילידי אתיופיה וילידי ישראל שאביהם נולד באתיופיה. למ"ס, [אוכלוסיית יוצאי אתיופיה ביישובים לפי גיל, 2016](#).

¹⁰ המוסד לביטוח לאומי, [ממדי העוני והפערים החברתיים, דוח שנתי לשנת 2016](#), פורסם בדצמבר 2017. על פי הגדרות המוסד לביטוח לאומי, באוכלוסיית העולים נכלל מי שעלה לישראל מתחילת 1990. שרון אסיסקוביץ, מינהל המחקר והתכנון, המוסד לביטוח לאומי, דוא"ל, 5 ביולי 2018.

